

Yıl / Year: 2019

Cilt / Volume: 9

Sayı / Issue: 17

Sayfalar /Pages: 60-79

Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 04.12.2018

Kabul Tarihi: 30.04.2019

YOKSULLUK SORUNUNA YÖNELİK KAMU POLİTİKASI ALGISI AÇISINDAN GELİR DÜZEYİNİN BELİRLEYİCİLİĞİ: DİYARBAKIR ÖRNEĞİ

Pelin KARATAY GÖGÜL*

Öz

Diyarbakır ilindeki yoksulluğun belirli merkezlerde toplanması, suç- şiddet olaylarının hızlı artışı ile beraber birçok sorunu getirmiş, bu durum kentteki güven ortamını zedelemiştir. Ulusal politikalarla yoksulluk sorununa müdahale edilmesi durumunda bu politikalara yönelik bir direnç gelişmiş ve bu politikalar adeta yoksulluğu azaltmak yerine kişileri daha çok tembelleğe ve kaderciliğe itmiştir. İlin politik kimliği politikacılar açısından bir farkındalık yaratmış ve kamu politikalarına yönelik gelişen bu direnç nedeniyle siyasal anlamda çözüm arayışına gidilmiştir. Bu çözüm arayışının ortaya çıkardığı siyasi politikalarla birlikte uygulanan ekonomik politikaların yoksulluğu azaltıcı etkisi, bu politikaların ne kadar içselleştirildiğine bağlı olmaktadır. Yoksulluğun kamu politikaları algısını belirleyip- belirlemediği sorunsalı öncelikle durumun bilimsel yöntemlerle ölçülmesi gereğini ortaya çıkarmıştır. Diyarbakır'da gelir dağılımı adaletsizliği ve yoksulluk sorununa yönelik uygulanan kamu politikalarına yönelik bireylerin algısının, Diyarbakır ilindeki yoksulluğu azaltma stratejileri ve kamu politikalarının etkinliği açısından önem arz etmesinden yola çıkarak, bu çalışmada hane bazında uygulanan bir anket çalışmasına yer verilmiştir. Anket sorularına verilen cevaplar doğrultusunda yoksulluk sorununa yönelik kamu politikası algısı Faktör analizi ile ölçülmeye çalışılmış, gelir düzeyi üzerine çok değişkenli olarak faktör puanlarının etkileri ise PROBIT ve LOGIT model uygulaması ile değerlendirilmiştir

Anahtar Kelimeler: *Yoksulluk, Yoksulluğa Yönelik Kamu Politikası Algısı, Faktör Analizi, Logit Model, Probit Model*

JEL Kodları: E6, C5

DETERMINANTS OF THE INCOME LEVEL FROM THE PERSONALITY OF PUBLIC POLICY FOR POVERTY PROBLEM: DIYARBAKIR CASE

Abstract

This situation which upsurge and gather certain centers of poverty, in Diyarbakır has brought a lot of problem has outraged trust of environment in the city. In the case of national policies to intervene in the issue in fact developed a resistance to these policies and these policies has pushed people fatalism and laziness rather than reduce poverty. Political identification of city has created awareness and is made for solution search to political sense by reason of this resistance. The effect of these politic and economic policies which reduces poverty has depended on internalizing these policies. Perception to government policies about unequal income distribution and poverty problem of people in Diyarbakır has become necessity of measuring this situation by scientific methods. Public policy perception of people in Diyarbakır intended unequal income distribution and poverty problem has been important for Poverty reduction strategies in Diyarbakır. From this point of a survey of

* Doç. Dr., Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, pelinkaratay@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-2345-6789

households is given in this study, public policy perception is searched according to the answers given to the questions by Factor Analysis, Logit Model and Probit Model.

Key Words: *Poverty, Public Policies Perception Intended Poverty, Factor Analysis, Logit model, Probit Model*

JEL Kods: E6, C5

GİRİŞ

Politik açıdan bir ülkedeki demokrasinin iyi işleyebilmesi ve sosyal barışın sağlanmasının temel şartlarından biri, gelir dağılımı adaletinin sağlanmasıdır. Kendiliğinden sağlanamayan adil gelir dağılımının ortaya çıkması için “sosyal devlet”in bir gereği olarak, gelir dağılımına devletin müdahalesini gerektirmekte ve bu durum iktisat politikalarına yön vermektedir. Politika otoriteleri iktisat politikalarını şekillendirirken bu politikaların insani ve toplumsal boyutunu düşünmek zorundadırlar. Türkiye’de uygulanan iktisat politikalarının temel eksikliği, bu politikaların sosyal boyutunun hesaba katılmadığıdır. Nitekim Dünya Bankası 2000 yılı raporuna göre, yoksullukla mücadele stratejisinin yoksullara yönelik fırsatların artırılması, yoksulların yetkilendirilmesi ve güvenliğinin artırılması şeklinde üçayağından bahsedilmiştir (World Bank, 2000). Yoksullukla mücadelenin sosyal politika boyutuna dikkat edilmesi halinde, para ve maliye politikalarından elde edilecek faydalar azamileşecek ve yapısal değişimler gerçekleşebilecektir. Nitekim sürdürülebilir bir büyümeyi amaç edinen bir politikanın aynı zamanda gelir dağılımındaki adaletsizliği azaltıcı yönde uygulanması, uzun vadede daha istikrarlı sonuçlar alınmasını sağlayacaktır

Bu anlamda günümüzde iktisat politikaları pür-ekonomik olmaktan çıkıp sosyo-ekonomik faktörlerin ışığında şekillenmektedir. Politika uygulayıcıların, sivil toplum kuruluşlarının ve akademisyenlerin iktisadi kalkınmanın bu faktörler üzerinden gerçekleşeceği ve böylece refaha ulaşılacağı gerçeğinin farkına varmaları, sorunlara çözüm üretirken mevcut durumun doğru analizinin önemi ortaya çıkmıştır. Nitekim Diyarbakır kent merkezi için yapılan çalışmaların son derece sınırlı olması ilin, sosyo-ekonomik ve politik problemlerinin çözümü için yeterli donelere ulaşamamasına neden olmuştur. Bu açıdan, çalışma Diyarbakır’daki yoksullukla mücadeleye yönelik veri oluşturma açısından bir kaynak oluşturmaktadır.

Diyarbakır ilinin politik ve ekonomik açıdan Türkiye siyaseti ve ekonomisini etkilediği gerçeğinden yola çıkarak, Diyarbakır’a yönelik kamu politikalarından sonuç alınması ulusal düzeyde de önem kazanmaktadır. Diyarbakır ili için kamunun özellikle “demokratik açılım” adımı ile başlayan politika değişim süreci, politikaların algılanışı noktasına dikkatleri çekmiştir. Diyarbakır iline yönelik kamu politikalarına karşı bireyler tarafından bir direnç geliştiği, uygulanan politikaların önemli ölçüde sonuçsuz kaldığı bir gerçektir. Bu noktada

kamu politikalarının etkinliğini arttırmak üzere, bireylerin bu politikalara yönelik algıları, vatandaşların politik ve ekonomik kaygıları doğru tespit edilmelidir. İl'in yoksulluk probleminin, beraberinde getirdiği siyasi problemlerle birleşmesi, kamu politikalarının yöntem değişikliği aciliyetini ortaya çıkarmıştır. Bu amaçla Diyarbakır kent merkezi için yoksulluk sorununa yönelik kamu politikalarının “*hizmetlerin iyileştirilmesine yönelik yaklaşım*”, “*terör yaklaşımı*”, *etnik ayrımcılık yaklaşımı*” ve “*işsizlik yaklaşımı*” olmak üzere dört alt boyutu tespit edilerek bu politikalara yönelik algıyı ölçmek üzere bir anket çalışması yapılmıştır. Uygulanan anket çalışmalarının sonuçları Faktör analizi yardımıyla, Logit ve Probit Model ile test edilerek politika öncelikleri belirlenmiş önerilere yer verilmiştir.

1. YOKSULLUĞUN SOSYO-EKONOMİK VE POLİTİK BOYUTU

Asgari bir gelir düzeyinin altında kalan kesim olarak dar bir paranteze sıkıştırılan yoksulluk kavramı, “görelî yoksulluk” yaklaşımıyla daha geniş bir çerçeveden bakılmaya başlamıştır. Yoksulluk sadece gelirle ilgili değil, güvenlik, hastalık, işsizlik, gıda ve su gibi çeşitli konularla ilgili bir mesele olması dolayısıyla, esasında refah isteği olarak tanımlanmaktadır (Mittelman, 2008: 120). Bu tanımdaki “refah isteği” kavramının altı birçok faktörle doldurulabilmekle beraber, adalet, güven ve özgürlük kavramları bu faktörlerin başında gelmektedir. Gelir dağılımı adaletsizliğinin sosyo-ekonomik açıdan ilk etkisi, karşılıklı güven ortamının zedelenmesi ve toplumdaki adalet duygusunun zarar görmesi ve ötekileşme süreci şeklinde gerçekleşmektedir.

Yoksulluğun yarattığı psikolojik acı onura ve özsaygıya yapılan aşağılanma ve saldırı, utanç ve kusur; güçsüzlük, ses çıkaramama, insan haklarının inkârı ve kısıtlanmış vatandaşlık gibi duyguları barındırmaktadır. Bu duygular yoksul insanların geri kalanlardan farklı ve aşağı olarak muamele gördüğü bir ötekileştirme sürecinden kaynaklanmaktadır. Yoksulluğa bağlı ötekileştirme, cinsiyet, ırk ve sakatlık gibi sosyal bölünmelerle etkileştiğinde bu daha da kötüye gitmektedir (Lister, 2008: 53). Nitekim Lewis'in (1969) yoksulluk kültürü çözümlemesinde, yoksulluğun kişisel düzeydeki etkilerini, kendini değersiz ve işe yaramaz hissetme, çaresizlik, aşağılık duygusu, cinsel kimliği konusunda kararsız olma, geleceğe ilişkin planları ve umudu olmama, erkek otoritesinin egemenliği ve pisko-patolojik davranışlara tolerans gösterme gibi tutum ve davranışlar olarak ifade etmiştir. Giddens (2005) gibi pek çok sosyolog ise yoksulluk ile suç arasında bir ilişkiyi yoksul kişilerin sistemin içinde kalma imkânlarının azaldığı ve bu kişilerin dışlandığı bir zamanda suça ve şiddete kaymaları olarak tanımlamaktadır.

İş bulma beklentisinin azalmasıyla gelecek beklentisi azalan insanların kendilerine yatırım yapma isteği kalmamakta, çalışarak kazanma imkânı olmayan insanlar haksız kazançlara yönelmektedirler. Karamsarlık ve yılgınlık özellikle genç nüfus arasında yayılmakta, bu da sosyal ve siyasi sorunlara zemin hazırlamaktadır. İş güvencesinin yokluğu, düşük ücret ve uzun dönemde süregelen işsizlik ekonomik marjinalleşmeyi yaratarak yoksullaşma sürecine katkı sağlamaktadır (Coşkun, 2005: 181). Yine göçlerin ortaya çıkardığı sosyal gerginlikler, etnik çatışmalar, arazi talanı ve nihayet toplumun silahlanması, yasadışı çek-senet tahsildarlığı türünden mafya türü örgütlenmelerin yaygınlaşması, sosyal düzenin adaletsizliği karşısında örgütlü şiddetin tırmanması, sosyal patlama ve toplumsal kargaşa gibi olguların da arkasındaki nedenlerden en önemli olanı yoksulluktur (Kesici, 2007:141).

Ekonomik, sosyal ve politik boyutları birbiriyle ilişkili ve bütünlüycü bir yapı arz eden yoksulluğun politik boyutu ise bu çalışmanın araştırma alanını oluşturmaktadır. Yoksulluğun politik etkisine ilk bakıldığında siyasal katılımdan uzaklaşma, kamu politikalarına karşı direnç ve politik marjinalleşme görülmektedir. Yoksulluğun beraberinde getirdiği ötekileştirme politik bir algının oluşmasına yol açmaktadır. Yine siyasal alanda ötekileştirilen kesimde de politik bir algı oluşarak, bu süreç aynı zamanda yoksullaşma sürecine katkı yapmaktadır. Yoksulluğun yol açtığı ötekileştirme bireyleri politize ettiği gibi, siyasal alanda ötekileşen bireyler de ekonomik hayata dâhil olmakta zorlanarak yoksullaşma sürecine girmektedirler. Dolayısıyla yoksulluğun çözümüne yönelik politikalar kamu politikalarına karşı bir algı ve beraberinde gelen bir direnci azaltacağı gibi, politik alanda demokratik uygulamalar da yoksulluğun azalmasına katkı sağlayacaktır. Gerek yoksulluğu gerekse politik tercihi yüzünden ötekileşme süreci söz konusu oldukça iktisat politikalarına yönelik bir algının varlığı kaçınılmaz olacaktır.

Bu anlamda, Diyarbakır ili için yapılan kamu politikası üretme noktasında niteliksel faktörlerin rolünü araştırmak üzere hazırlanan bu çalışmada, kamu politikalarının kişilerde uyandırdığı algının gelir düzeyi ile ilişkisi araştırılmıştır. Diyarbakır ili için kamu politikalarına yönelik bir direnç oluşması elbette ki birçok nedeni içinde barındırmaktadır. Ancak bu çalışmada sadece yoksulluk sorununa yönelik kamu politikalarına karşı oluşan reaksiyon araştırılarak Diyarbakır ilindeki yoksulluğun azaltılması açısından bu çalışmanın ışık tutması, politika uygulayıcıların ve dezavantajlı gruplarla ilgili çalışan tüm kamu ve sivil toplum kuruluşlarının hizmetine sunulması ve bölgesel politika stratejilerinin geliştirilmesinde kaynak teşkil etmesi hedeflenmektedir.

2. UYGULAMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırmanın varsayımlarını sınamak için seçilen temel veri toplama aracı, deneklerle yüz yüze yapılan görüşmelerde uygulanan anket olmuştur. Örneklem belirlenirken basit tesadüfi örneklem tekniği benimsenmiştir. Çalışmanın uygulama kısmında anket soruları doğrultusunda, kamu politikası üretme noktasında niteliksel faktörlerin rolü araştırılmak üzere Faktör Analizi uygulaması ve Logit ve Probit Modellerden faydalanılmıştır. Ancak bunlardan önce ölçümde kullanılan testlerin, anketlerin ya da ölçeklerin özelliklerini, güvenilirliklerini değerlendirmek üzere geliştirilmiş bir yöntem olan geçerlilik-güvenilirlik analizi yapılmıştır.

Çalışmada istatistiksel analizler için NCSS (Number Cruncher Statistical System) 2007&PASS (Power Analysis and Sample Size) 2008 Statistical Software (Utah, USA) programı ve EWIEWS 8,0 kullanılmıştır. Gelir düzeyine göre gelir dağılımı adaletsizliği ve yoksulluk sorununa yönelik kamu politikası algısı sorularının univariate değerlendirmelerinde Geçerlilik Güvenilirlik Analizi, Faktör Analizi ve Logit, Probit Modelden faydalanılmıştır. Geçerlilik ve Güvenilirlik Analizleri (Reliability Statistics) kullanılmıştır. Faktör Analizi uygulaması Varimax Rotasyonu (Varimax with Kaiser Normalization) uygulanarak elde edilmiştir. Gelir düzeyi üzerine multivariate olarak faktör puanlarının etkileri ise PROBİT ve LOGIT model uygulaması ile değerlendirilmiştir. Sonuçlar % 95'lik güven aralığında, anlamlılık $p < 0.05$, $p < 0,01$; $p < 0,001$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

2.1. Geçerlilik Güvenilirlik Analizi

Geçerlilik güvenilirlik analizi ölçümde kullanılan testlerin, anketlerin ya da ölçeklerin özelliklerini, güvenilirliklerini değerlendirmek üzere geliştirilmiş bir yöntemdir. Güvenilirlik analizinde kullanılan yöntemlerden biri Cronbach Alfa Katsayısı (Alfa yöntemi)'dir. Bu çalışmada geçerlilik güvenilirlik analizi için Cronbach Alfa Katsayısı uygulanmıştır. *Cronbach Alfa Katsayısı*; Alfa katsayısı ölçekte yer alan k sorunun varyansları toplamının genel varyansa oranlanması ile bulunan bir ağırlıklı standart değişim ortalamasıdır. Cronbach alfa katsayısı, bireysel puanların k soru içeren bir ölçekte sorulara verilen cevapların toplanması ile bulunduğu durumlarda soruların birbirleri ile benzerliğini, yakınlığını ortaya koyan bir katsayıdır. Alfa katsayısı, ölçekte yer alan k sorunun türdeş bir yapıyı açıklamak ya da sorgulamak üzere bir bütün oluşturup oluşturmadıklarını sorgulamaya yarar (Kalaycı, 2006:321).

Alfa katsayısının değerlendirilmesi aşağıdaki ölçüte göre yapılır:

$0.0 \leq \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir

$0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise oldukça güvenilirdir.

$0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

2.2. Faktör Analizi

Faktör analizi, birbiriyle ilişkili çok sayıdaki değişkeni az sayıda, anlamlı ve birbirinden bağımsız faktörler haline getiren ve yaygın olarak kullanılan çok değişkenli istatistik tekniklerden biridir (Kleinbaum vd., 1998; aktaran Eroğlu, 2009). Faktör analizinde bağımlı değişken ve bu değişkeni açıklamaya çalışan bağımsız değişkenler seti mevcut değildir. Ancak faktör analizinde aralarında yüksek korelasyon olan değişkenler setinin bir araya getirilmesi suretiyle faktör adı verilen genel faktörlerin oluşturulması söz konusudur. Böylece değişken sayısı azalmakta ve değişkenler arasındaki ilişkilerdeki yapı ortaya çıkarak, değişkenler sınıflanmaktadır.

Bu çalışmada bağımlı değişken yoksulluk olarak belirlenmişken, bağımsız değişkenler yoksulluk sorununa yönelik kamu politikası algısının faktör analizi ile tespit edilen alt boyutları (yoksulluğu önleyici faktörler) olarak seçilmiştir. Bu nedenle anket soruları çerçevesinde faktör analizinin aşağıdaki aşamaları izlenmiştir:

- Veri setinin Faktör analizi için uygunluğu
- Faktörlerin elde edilmesi
- Faktörlerin rotasyonu
- Gölge Değişkenli Regresyon Modelinin oluşturulması

Faktörler değişkenler arasındaki ilişkileri en yüksek derecede temsil edecek az sayıda faktör elde etmek üzere elde edilmiştir. Özdeğer istatistiği ile özdeğer istatistiği 1'den büyük olan faktörler anlamlı olarak kabul edilirken, özdeğer istatistiği 1'den küçük olan faktörler dikkate alınmamıştır. Çünkü öz değer, her bir faktörün faktör yüklerinin kareleri toplamı, her bir faktör tarafından açıklanan varyansın oranının hesaplanmasında ve önemli faktör sayısına karar vermede kullanılan bir katsayıdır. Özdeğer yükseldikçe, faktörün açıkladığı varyans da yükselmektedir (Tabachnick ve Fideli, 2001).

İsimlendirilebilir ve yorumlanabilir faktörler elde etmek amacıyla yapılan faktörlerin rotasyonunda dik (ortogonal) döndürme yöntemlerinden, Varimax Rotasyonu kullanılmıştır. Orijinal faktör yüklerinden bilgi elde edilmesinin zor olduğu durumlarda, faktör yapısını daha basit hale getirmek için faktörleri belirli bir açı ile döndürmek uygun olur. Kaiser (1958) varimax yöntemini; faktör yük matrisinin her bir kolonunun normalize edilmesiyle elde edilen yüklerin varyanslarının toplamının maksimum yapılması olarak tanımlar. Bu nedenle Varimax yöntemi basit yapıya ve anlamlı faktörlere ulaşmada faktör yükleri matrisinin

sütunlarına öncelik verilmesi ve daha az değişkenle faktör varyanslarının maximum olması sağlanacak şekilde döndürme yapılması nedeniyle çalışmada kullanılmıştır (Tavşancıl, 2006).

2.3. Gölge Değişkenli Regresyon Modelleri

Regresyon analizinde bağımlı ve bağımsız değişkenlerin gelir, fiyat gibi nicel (kantitatif) özellikte olmasının yanı sıra bu değişkenler cinsiyet, eğitim durumu, din gibi nitel (kalitatif) özellikte de olabilmektedir (Frank, 1971) . Bu tür nitel değişkenler genellikle istenilen özellik veya kalitenin varlık ya da yokluğunu ifade ederler. Nitel enformasyon çoğu kez ikili yapı gösterir (erkek/kadın, arabası olan/olmayan, yerli/yabancı, yoksul/ yoksul olmayan vb...). Nitel değişkenlerin regresyon analizinde kullanılması sırasında bu değişkenler 0 veya 1 olarak nicel hale getirilmekte ve böylece yapay değişkenler oluşturulmaktadır. Bu yapay değişkenler gölge değişken (kukla değişken /dummy değişken) olarak adlandırılmaktadır.

Y bağımlı değişkeni nicel iken, açıklayıcı değişkenler ya nicel, ya nitel veya bunların karışımı olabilmektedirler. Ancak bağımlı değişkenin 0-1 değeri aldığı (nitel olduğu), iki uçlu regresyon modelleri de söz konusudur. İki veya daha fazla değer alan gölge değişkenler bağımlı değişken olarak da regresyon modellerinde yer alabilirler. Bağımlı değişkenin nitel özellikte olduğu nitel tercih modelleri olarak da bilinen gölge bağımlı değişkenli modeller ikili tercih modelleri ve çoklu tercih modelleri olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bağımlı değişken iki değer alıyorsa değişken evet-hayır, başarılı-başarısız, olumlu-olumsuz, satın alma-almama, ev sahipliği-değillliği, gibi tercih veya karar belirtir. Bu nedenle bu modeller *ikili tercih modelleri* olarak adlandırılırlar. Bağımlı değişken ikiden fazla değer de alabilir. (Güriş ve Çağlayan, 2000: 652; Gujarati, 2001: 540)

Bu çalışmada bağımlı değişkenin nitel özellikte olduğu regresyon modellerinden ikili tercih modelleri üzerinde durulacaktır Bu modeller, bir karar biriminin sahip olduğu özellikleri ile belli bir tercihte bulunma olasılığı arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. Bağımlı değişken evet ya da hayır şeklinde iki uçlu bir yapı göstermektedir (Pindyck ve Rubinfeld, 1991:248). Yoksulluğun bağımlı değişken olarak alınması, bağımlı değişkeni kukla değişken olan modellerin (logit, probit model) oluşturulmasını gerekli kılmıştır.

Logit model, bağımlı değişkenin tahmini değerlerini olasılık olarak hesaplayarak olasılık kurallarına uygun sınıflama yapma imkânı veren, tablolaştırılmış ya da ham veri setlerini analiz eden bir istatistiksel yöntemdir (Özdamar, 1999:476). En basit olasılık modelinden biri olan logit modelde bağımlı değişken herhangi iki değer alabilmesine karşılık genellikle 0 ve 1 değerlerini alır. Bağımlı kukla değişkeninin ortalaması 1 değerini alan olayların oranına eşittir ve olasılık olarak yorumlanır. Böyle modeller sosyal bilimlerde pek çok uygulama alanı

bulmaktadır (Pampel, 2000, s.1-2). Logit model, bağımsız değişken değeri sonsuza gittiği zaman, bağımlı değişkenin 1'e asimptot olduğu matematiksel bir fonksiyondur. İki değerli bağımlı değişkenli bir olasılık modeli logit model lojistik dağılım fonksiyonu ile açıklanabilir. Probit model ise, bir ya da daha çok bağımsız değişkenin binom dağılan bağımsız değişken üzerine etkisini belirlemek için kullanılır. Belli bir faktörden etkilenen bir grup birim, denek ya da nesnenin bu faktörden etkilenme olasılıklarını belirlemek amacıyla kullanılan bir analiz yöntemidir. Ayrıca lojistik regresyon modellerini tahmin etmek amacı ile de kullanılabilir. Probit model, P olasılık değerleri ile açıklayıcı değişkenler arasında ilişki kurmayı amaçlayan ve olasılık değerinin 0 ile 1 arasında kalmasını sağlayan bir istatistiki modeldir (Griffiths, Hill, Judge, 1993: 83). Modelin amacı bağımsız değişkenlerin (X), bağımlı değişkenin (Y) gerçekleşme olasılığı (P) üzerindeki etkisini tahmin etmektir.

Buna göre modelimiz:

$$Y = \alpha + \beta X_i + e_i \quad (1)$$

Şeklinde kurulurken, değişkenlerimiz:

$$Y = \begin{cases} Y = 1 & \text{Yoksul} \\ Y = 0 & \text{Yoksul değil} \end{cases}$$

$X_1 =$ Hizmetlerin iyileştirilmesine yönelik yaklaşım

$X_2 =$ Terör yaklaşımı

$X_3 =$ Etnik ayrımcılık yaklaşımı

$X_4 =$ İşsizlik yaklaşımı

$e_i =$ Hata terimidir.

3. UYGULAMADA KULLANILAN VERİLER

Bu çalışmada Diyarbakır ili için uygulanan anket çalışmasının sonuçları kullanılmıştır. Anket soruları yardımıyla Diyarbakır ilindeki bireylerin gelir dağılımı adaletsizliği ve yoksulluk sorununa yönelik kamu politikası algısı araştırılmıştır. Düşük gelirli bireyleri, yüksek gelirli bireylerden ayırma ölçütü olarak TÜİK'in belirlediği günde 1\$, 2.15\$ ve 4,3\$ yoksulluk sınırlarından 4,3\$ sınırı kullanılmıştır. Geliri günde 4,3 doların altında kalan kişiler düşük gelirli bireyler olarak belirlenmiştir.

Çalışmada, yaklaşık 1,5 milyon nüfusa sahip Diyarbakır ilinde örneklem olarak 900 hane seçilmiştir. Örneklemi oluşturan 600 hane, düşük gelirli kişilerden (yoksullardan), 300 hane

ise yüksek gelirli kişilerden oluşmaktadır. Yoksulluk sınırı olarak kullanılan kişi başına 4,3\$ doların altında günlük gelire sahip haneler tespit edilirken, hane halkının toplam gelirinin hane halkı sayısına bölümüyle kişi başına düşen günlük gelir hesaplanmıştır. Yine yüksek gelirli kişiler belirlenirken de, günlük geliri kişi başına 4,3 \$'ın üzerinde kalan haneler çalışmada alınmıştır.

Saha çalışması Diyarbakır'ın Seyrantepe, Fiskaya İskenderpaşa ve Saraykapı semtlerindeki gelir dağılımından az pay alan düşük gelirli bireyler ile Ofis, Diclekent, Yenişehir gibi gelir dağılımından nispeten daha fazla pay alan bireyler şeklinde iki gruba uygulanmıştır. Birinci grubu oluşturan gelir dağılımından en az pay alan kimselerin yaşadığı Seyrantepe, Fiskaya ve İskenderpaşa semtlerinin yoksulluğun şiddetle hissedildiği, gecekondulaşmış, işsizliğin yüksek olduğu, sağlıklı barınma ve beslenme şartlarından uzak yaşam tarzının hâkim olduğu semtler özelliği taşımaktayken, ikinci grubu oluşturan kimselerin yaşadığı Diclekent, Yenişehir, Ofis semtlerinin ise gelir dağılımından yüksek pay alan düzenli gelire sahip, daha sağlıklı barınma ve beslenme şartlarının hâkim olduğu semtler özelliği taşımaktadır. Birinci gruba uygulanan 600 anket, Seyrantepe'de 192 hane, Fiskaya'da 171 hane, İskenderpaşa'da 237 hanede uygulanmıştır. İkinci gruba uygulanan 300 anket ise Diclekent, Yenişehir, Ofis semtlerinde yaşayan hanelere uygulanmıştır. Bu gruba uygulanan anketler ise 100 Ofis'te, 100 Yenişehir'de, 100 Diclekent'te yapılmıştır. Diyarbakır'ın düşük gelirli ve yüksek gelirli olarak ayrılan ilçelerinden yaklaşık olarak seçilen hane sayıları belirlenirken ilçe nüfusları dikkate alınmıştır.

Ankette yer alan 31 sorunun ilk 14'ü demografik sorular, eğitim, gelir düzeyi, hane özellikleri ve yardım alma şekli ile ilgili sorular iken, 15. soru ve sonrası kamu politikası algısını ölçmek üzere, Likert ölçeği esas alınarak sorulan soruları kapsamaktadır. Anket sorularında “kesinlikle doğru değildir” diyenlere 1 puan, “kesinlikle doğrudur” diyenlere 5 puan verilerek hesaplamalar yapılmıştır. Ölçek puanlarını hesaplarken; her deneğin her boyut için aldığı puan toplamıştır. Boyutlar arası karşılaştırma yapılmasına imkân sağlamak üzere, her boyutun aritmetik ortalaması hesaplanmıştır.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

Seçilen örneklemin 600 yoksul hanesinin yaş grubu dağılımında %34 ile 26-35 yaş arası kişilerden oluşmuştur. Bunu %30,5 ile 36-45 yaş arası grup takip etmektedir. Örneklem içerisindeki 204 kişi 26-35 yaş arası gruptan, 183 kişi 36-45 yaş arası gruptan, 87 kişi 46-55 yaş arası gruptan, 56 kişi 15-15 yaş arası gruptan, 43 kişi 56-65 yaş arası gruptan, 27 kişi ise 66 yaş ve üzeri gruptan oluşmaktadır. 300 yüksek gelirli hanenin yaş grubu dağılımı %33 ile

36-45 yaş arası kişilerden oluşmaktadır. Bunu %29,5 ile 46-55 yaş arası grup, %15 ile 56- 65 yaş arası grup, %11 ile 26-35 yaş arası grup takip etmektedir. Örneklem içerisindeki 99 kişi 36-45 yaş arası gruptan, 88 kişi 46-55 yaş arası gruptan, 45 kişi 56-65 yaş arası gruptan, 33 kişi 26-35 yaş arası gruptan oluşmaktadır.

Yoksul hanelerdeki kişilerin cinsiyet durumlarına bakılınca, 600 hanenin 100'ünde kadınlarla, 500'ünde erkeklerle görüşülmüştür. Yüksek gelirli hanelerde ise görüşülen ailelerin %52,3'ü erkek, %47,72'si kadındır. Uygulama çalışmasının yapıldığı yoksul hanelerdeki kişilerin medeni durumlarına bakılınca 600 hanenin 21'inin hane reisi bekâr iken 500'ünün hane reisi evlidir. Yüksek gelirli hanelerin ise 23'ünün hane reisi bekâr iken, 277'sinin hane reisi evlidir.

Eğitim durumu incelendiğinde 281 kişinin okuryazar olmadığı, 273 kişinin ise ilköğretim mezunu olduğu saptanmıştır. Örneklem, 600 yoksul ailenin %46,8'ini oluşturan okuryazar olmayan ve örneklemin %45,5'ini oluşturan ilköğretim mezunu kişiler dışında %6,5 lise ve dengi meslek lisesi mezunları ile %1,2 yüksekokul/fakülte veya üstü mezuniyete sahip kişilerden oluşmaktadır. Örneklemin neredeyse tamamı (%92, 3'ü) okuryazar olmayan ve ilköğretim mezunu kişilerden oluşmaktadır. Yüksek gelirli hanelerin % 46'sı yüksekokul, fakülte ve üstü mezuniyete sahipken, yaklaşık % 30'u lise ve dengi meslek okulu mezunu, % 20'si ise ilköğretim mezunudur. Grubun yaklaşık % 76'sı en az lise mezunudur.

Örneklemin %34'ünü oluşturan 206 kişi serbest meslekle uğraşırken, 107 kişi ev hanımı, 96 kişi işçi, 79 kişi işsiz, 39 kişi diğer meslek grubundan, 25 kişi gündelikçi, 21 kişi emekli, 12 kişi esnaf, 6 kişi memur, 5 kişi öğrenci ve 4 kişi çiftçidir. Yüksek gelirli grubun yaklaşık % 29'unu oluşturan 86 kişi serbest meslekle uğraşırken, % 21'ini oluşturan 63 kişi memur, % 14'ü diğer meslek grubuna mensup, % 14'ü esnaf, yaklaşık % 11'i emeklidir. Diğer meslek grubuna sahip kişileri ise doktor, avukat, psikolog, mimar, mühendis, muhasebeci gibi herhangi bir kuruma bağlı olmadan çalışan, kendisine ait işyeri bulunan kişiler oluşturmuştur.

Yoksul hanelerin % 88'i "hanenizde sizin dışınızda çalışan var mı?" sorusuna "yok" cevabı verirken, % 11'i "1 veya 2" kişi olarak cevap vermiştir. Yüksek gelirli grubun % 62'si ise "yok" cevabı verirken, % 35'i "1-2" kişi cevabını, %2,3'ü ise 3-4 kişi cevabını vermiştir. Yüksek gelir grubundaki hanelerin % 62,7'sinde ailede hane reisinden başka çalışan olmazken, % 35'inde 1-2 kişi çalışmaktadır. Bağlı olunan sosyal güvenlik kurumu araştırmasında ise yoksul hane reislerinden 482 kişinin hiçbir kuruma bağlı olmadığı, 94 kişinin SSK, 13 kişinin Emekli Sandığı, 11 kişinin ise Bağ-kur'a bağlı olduğu tespit edilmiştir. Grubun %80'inden "hiçbir kuruma bağlı değilim" cevabı alınmıştır. Yüksek gelir

grubundaki 300 haneden 109'u SSK'lı iken, 94'ü Bağ-kur'lu, 86'sı emekli sandığına bağlı, 11'i ise hiçbir kuruma bağlı olmayan kişilerdir.

Yoksulluk kriteri olarak belirlenen aylık gelir tespitinde, 0-300 TL gelire sahip 303 hane ile karşılaşılrken, 301-600 TL gelire sahip 247 hane, 601-1000 TL gelire sahip 50 hane ile karşılaşılmıştır. Örneklemin yarısı 0-300 TL gelire sahipken, yarısına yakını (%41) 301-600 TL gelire, %8'i ise 601-1000 TL gelire sahiptir. Yüksek gelir grubundaki 84 aile (%28), 1001-2000 TL arası gelire sahipken, 83 aile (% 27,7) 2001-3000 TL arası gelire sahip, 71 aile (%23,7) 3001-4500 TL arası gelire sahip, 62 aile (%20) ise 4501-6000 TL arası gelire sahiptir.

Yoksul hanelerin 255'i (%42,5) kirada otururken, 244'ü (% 40,7) kendi evinde, 101'i (% 16,8) bir yakınının evinde kira ödemededen oturmaktadır. Yüksek gelirli hanelerin % 76'sı kendi evinde otururken, % 18,3'ü kirada, %5'i lojmanda oturmaktadır. Yoksul hanelerde oturan kişi sayısına bakıldığında 181 ailede (%30,2) 6-7 kişi, 169 ailede (%28,2) 4-5 kişi, 149 ailede (%24,8) 8 ve üstü kişi, 101 ailede (%16,8) ise 2-3 kişi oturmaktadır. Yüksek gelirli ailelerin % 56'sı 4-5 kişilik aile iken, %20'si 2-3 kişilik ailelerden oluşmaktadır.

Yoksul hanelerin 207'si (%34,5) 3-4 çocuğa sahipken, 140'ı (% 23) 5-6 çocuğa, 132'si (%22) 1-2 çocuğa, 18'si (%3) 9 ve üstü çocuğa sahiptir. 55 hanede (%9,2) ise çocuk bulunmamaktadır. Yüksek gelirli hanelerde ise 182'si (% 60,7) 1-2 çocuğa sahipken, 66'sı (% 22) 3-4 çocuğa sahip, % 3'ü ise 5-6 çocuğa sahiptir. % 13'ünde ise çocuk yoktur. Yoksul hanelerin % 32'sini oluşturan 195 ailede okuyan çocuk sayısı 1-2 iken, % 31,5'ini oluşturan 189 ailede 3-4, % 5'ini oluşturan 34 ailede 5-6, % 0,7'sini oluşturan 4 ailede ise 7-8'dir. Grubun %29,7'sini oluşturan 178 ailede ise okuyan çocuk bulunmamaktadır. Yüksek gelirli ailelerin %54'ünü oluşturan 164 ailede okuyan çocuk sayısı 1-2 iken, % 32'sini oluşturan 97 ailede okuyan çocuk bulunmamaktadır. Grubun % 10'unda ise 3-4 çocuk okumaktadır.

Yoksul hanelerin % 83,2'sini oluşturan 499 aile çocuklu çekirdek aile iken, % 9,8'ini oluşturan 59 aile geniş aile, % 7'sini oluşturan 42 aile ise çocuksuz çekirdek ailedir. Görüldüğü üzere, çok çocuklu ve kalabalık aile tipolojisi yoksul hanelerin nüfus içerisindeki oranını arttırmakta ve yoksulluğun sonraki nesillere aktarılması riskini yükseltmektedir. Yüksek gelir grubunu oluşturan ailelerin % 82'sini çocuklu çekirdek aileler oluştururken, % 7,7'sini çocuksuz aileler oluşturmakta, % 9,7'sini ise geniş aileler oluşturmaktadır

Yoksul hanelerin 335'i yardım almıyorken, 265'i yardımlardan faydalanmaktadır. 175 kişi (%29,2) yakacak yardımı alırken, 73 kişi (12,2) eğitim yardımından faydalanmakta, 9 kişi

mikro kredi kullanırken, 6 kişi giyim ve gıda yardımı, 2 kişi de tarım-hayvancılık yardımından faydalanmaktadır. Örneklemin yarısından fazlası (55,8) herhangi bir yardım almazken, alınan yardım türleri arasında en fazla yakacak yardımından, ikinci olarak da eğitim yardımından faydalanılmaktadır. Yakacak ve eğitim yardımından faydalanan hane sayısına göre mikro kredi ve tarım-hayvancılık yardımından faydalanan hane sayısının azlığı dikkat çekmektedir. Yüksek gelir grubunu oluşturan ailelerin % 94'ü yardım almazken, yardım alan 10 hane de sadece eğitim yardımından faydalanmaktadır.

4.1. Geçerlilik Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Ankete uygulanan geçerlilik güvenilirlik analizi sonuçlarına göre anketimizde yer alan 14 sorunun geçerlilik ve güvenilirliğine bakılmış, soru 21 (yoksulluğun nedeni devlettir), 23 (devletin bu ilin problemleriyle yeterince ilgilendiğini düşünüyorum) ve 24 (yoksulluk sorunu devlet yoksullara maaş bağlayınca çözülür) güvenilirliği düşürdüğünden gelir dağılımı adaletsizliği ve yoksulluk sorununa yönelik kamu politikası algısı soru grubundan çıkarılarak ayrıca soru bazlı değerlendirilmeleri düşünülmüştür. Diğer 14 soruya uygulanan anket geçerli ve güvenilir bulunmuş olup değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Tablo:1 Geçerlilik Güvenilirlik Analizi Sonuçları

	İç tutarlılık (r) (Cronbach Alfa)
Yoksulluk Sorununa Yönelik Kamu Politikası Algısı Anketi (14soru)	0,666

Toplam tüm soruların Cronbach's alfa katsayısı Tablo 1'den görüldüğü gibi 0,666 bulunmuş olup, anketin iyi düzeyde geçerlik ve güvenilir katsayısına sahip olduğu söylenebilir. Nitekim alfa katsayısı $0.60 < 0.80$ ise oldukça güvenilir olacağından anket sorularının oldukça güvenilir olduğu görülmektedir.

Faktörü oluşturan maddelerin güvenilirlik düzeyine etkileri ise Tablo 2'de sunulmuştur. Tablonun madde silindiğinde Cronbach Alfa değerleri incelendiğinde herhangi bir maddenin faktörden çıkarılmasının güvenilirliği arttırmayacağını göstermektedir.

Tablo 2: Faktörü Oluşturan Maddelerin Güvenilirliğe Etkileri

	Madde Silindiğinde Ölçek Ortalaması	Madde Silindiğinde Ölçek Varyansı	Düzeltilmiş Madde Bütün Korelasyonu	Madde Silindiğinde Cronbach Alfa
<i>Diyarbakır'ın en önemli problemi yoksulluktur.</i>	43,231	52,670	0,216	0,657
<i>Diyarbakır'ın en önemli problemi terördür.</i>	44,218	47,539	0,367	0,636
<i>Diyarbakır'ın en önemli problemi etnik ayrımcılıktır</i>	44,686	52,816	0,101	0,676
<i>Terörün en önemli nedeni işsizliktir.</i>	44,469	44,850	0,513	0,611
<i>Yoksulluğun nedeni eğitimsizliktir.</i>	43,636	52,975	0,158	0,664
<i>Yoksulluğun nedeni aileden gelen fakirliktir.</i>	43,701	58,637	-0,197	0,711
<i>Yoksulluğun nedeni işsizliktir.</i>	42,888	54,763	0,087	0,669
<i>Yoksulluk sorunu, Devlet yoksullara iş verince çözülür</i>	42,907	55,775	-0,003	0,678
<i>Yoksulluk sorunu, Terör bitince çözülür</i>	44,601	46,916	0,463	0,622
<i>Yoksulluk sorunu, farklı etnik kökenlerden gelenlere haklar verince çözülür</i>	44,540	53,390	0,098	0,673
<i>Yoksulluk sorunu, çocuklarımıza daha iyi eğitim verince çözülür</i>	44,427	43,751	0,597	0,597
<i>Yoksulluk sorunu, sosyal faaliyetlerin yaygınlaşmasıyla çözülür</i>	44,873	50,785	0,331	0,644
<i>Yoksulluk sorunu sağlık hizmetlerinin kalitesinin artırılmasıyla çözülür</i>	44,940	44,417	0,591	0,600
<i>Yoksulluk sorunu daha iyi konutlara geçince çözülür</i>	45,184	47,087	0,448	0,624

4.2. Yoksulluk Sorununa Yönelik Kamu Politikası Algısı Anketinin Faktör Analizi Sonuçları

Yoksulluk Sorununa Yönelik Kamu Politikası Algısı anketinin 14 maddesinin 4 alt boyutu vardır. Alt boyutları şöyledir:

- Hizmetlerin iyileştirilmesine yönelik yaklaşım:* 4 maddeden oluşur. Bu boyutun itemleri şunlardır: Soru 28, soru 29, soru 30, soru 31
 - *Yoksulluk sorunu çocuklarımıza daha iyi eğitim verilince çözülür,*
 - *Yoksulluk sorunu sosyal faaliyetlerin (aile fertlerinin gelişimi için kurslar, spor aktiviteleri, dinlenme eğlenme ve mesire yerleri vb.) yaygınlaşmasıyla çözülür,*
 - *Yoksulluk sorunu sağlık hizmetlerinin kalitesi artırılınca çözülür,*
 - *Yoksulluk sorunu daha iyi konutlara geçtiğimizde çözülür.*
- Terör yaklaşımı:* 4 maddeden oluşur. Bu boyutun itemleri şunlardır: Soru 16, soru 18, soru, soru 19, soru 26
 - *Diyarbakır İli'nin en önemli problemi terördür,*
 - *Terörün en önemli nedeni işsizliktir,*
 - *Yoksulluğun nedeni eğitimsizliktir,*
 - *Yoksulluk sorunu Terör bitince çözülür.*

3. *Etnik ayrımcılık yaklaşımı*: 3 maddeden oluşur. Bu boyutun itemleri şunlardır: Soru 17, soru 20, soru 27.

- *Diyarbakır İli'nin en önemli problemi etnik ayrımcılıktır,*
- *Yoksulluğun nedeni aileden gelen fakirliktir,*
- *Yoksulluk sorunu farklı etnik kökenden gelenlere haklar verilince çözülür.*

4. *İşsizlik yaklaşımı*: 3 maddeden oluşur. Bu boyutun itemleri şunlardır: Soru 15, soru 22, soru 25.

- *Diyarbakır İli'nin en önemli problemi yoksulluktur,*
- *Yoksulluğun nedeni işsizliktir,*
- *Yoksulluk sorunu Devlet yoksullara iş verince çözülür.*

Yoksulluk sorununa yönelik kamu politikası algısını değerlendiren anketimize, Varimax rotasyonu uygulanıp Faktör Analizine sahip tutulduğunda 4 faktör altında sorularımızı toplayabileceğimizi görmekteyiz. Bu 4 faktör bizim ölçeğimizin varyansının %52,31'sini açıklamaktadır.

Tablo 3: Faktör Analizi Gösterim Tablosu

	<i>Sorular</i>	<i>Özdeğerler toplamı</i>	<i>Varyansın %</i>
<i>Faktör 1</i>	28, 29, 30, 31	2,538	16,922
<i>Faktör 2</i>	16, 18, 19, 26	2,167	14,445
<i>Faktör 3</i>	17, 20, 27	1,670	11,131
<i>Faktör 4</i>	15, 22, 25	1,472	9,816

Faktörlerin açıklayıcılık katsayıları ve özdeğer toplamları Tablo 3'de, soruların her faktörde aldıkları ağırlık katsayılarının puanları dağılımı ise Tablo 4'de yer almaktadır. Dik döndürmeden sonra, faktör yükleri matrisindeki değerler, faktörlerle değişkenler arasındaki korelasyonları verir. Değeri 0.32'den büyük olan değerler yorumlanır ve 0.32-0.45 arasındaki değerler varyansın yaklaşık %10'unu kapsadığından zayıf, 0.45-0.55 arasındaki değerler varyansın %20'sini kapsadığından orta, 0.55-0.63 arasındaki değerler varyansın %30'unu kapsadığından iyi, 0.63-0.71 arasındaki değerler varyansın %40'ını kapsadığından çok iyi ve 0.71'den büyük değerler varyansın %50'sini kapsadığından mükemmel şeklinde yorumlanır (Comrey ve Lee,1992).

Tablo 4: Faktör Analizi Matrisi

FAKTÖR 1: Hizmetlerin İyileştirilmesine Yönelik Yaklaşım		
Ort: 2,53±0,94	% Var: 16,92	Faktör Katsayısı
Soru 28		0,768
Soru 29		0,758
Soru 30		0,719
Soru 31		0,619
FAKTÖR 2: Terör Yaklaşımı		
Ort: 3,16±0,87	% Var: 14,44	Faktör Katsayısı
Soru 16		0,786
Soru 18		0,767
Soru 26		0,582
Soru 19		0,358
FAKTÖR 3: Etnik Ayrımcılık Yaklaşımı		
Ort: 3,08±0,84	% Var: 11,13	Faktör Katsayısı
Soru 27		0,792
Soru 20		0,667
Soru 17		0,449
FAKTÖR 4: İşsizlik Yaklaşımı		
Ort: 4,38±0,58	% Var: 9,81	Faktör Katsayısı
Soru 22		0,753
Soru 25		0,656
Soru 15		0,519

Ölçek puanlarını hesaplariken; her deneğin her boyut için aldığı puan toplamıştır. Boyutlar arası karşılaştırma yapılmasına imkân sağlamak üzere, her boyutun aritmetik ortalaması hesaplanmıştır. Bu alt grupları kapsayan sorular ve bu sorulardan aldıkları ortalama puanlara baktığımızda; işsizlik yaklaşımı puanının en yüksek olduğu, bunu terör yaklaşım puanının takip etmekte olduğu; en düşük puana sahip alt grubun ise hizmetlerin iyileştirilmesine yönelik yaklaşım puanı olduğu saptanmıştır.

Gelir düzeyine göre yoksulluk sorununa yönelik kamu politikası algısı puanlarının değerlendirilmesi Tablo 6’da verilmiştir. Görüldüğü üzere “Hizmetlerin iyileştirilmesine yönelik yaklaşım” puanları gelir durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,01$). Gelir durumu yüksek olanların puanı anlamlı düzeyde yüksektir. Bu sonuca göre kişiler yoksullaştıkça hizmetlerin iyileştirilmesi için uygulanan kamu politikalarına yönelik algı düşmekte, bu yönde uygulanan politikalar soruna çözüm olmaktan uzaklaşmaktadır.

Tablo 5: Yoksulluk Sorununa Yönelik Kamu Politikası Algısı Anketinin Alt Grupları

	Minimum	Maksimum	Ort±SD
Hizmetlerin iyileştirilmesine yönelik yaklaşım	1	4,75	2,53±0,94
Terör yaklaşımı	1	5	3,16±0,87
Etnik ayrımcılık yaklaşımı	1	5	3,08±0,84
İşsizlik yaklaşımı	1,33	5	4,38±0,58

“Terör yaklaşım” puanı da yine gelir durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,01$). Gelir durumu yüksek olanların bu puanı anlamlı düzeyde yüksektir. Kişiler

yoksullaştıkça terörü azaltmaya yönelik kamu politikası algısı düştüğü için bu yönde uygulanan politikalar yoksul kesim için etkin olmamaktadır.

“Etnik ayrımcılık yaklaşımı” puanı gelir durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,01$). Gelir durumu düşük olanların bu puanı anlamlı düzeyde yüksektir. Bu sonuca göre kişiler yoksullaştıkça etnik ayrımcılığı azaltmaya yönelik kamu politikası algısı düştüğü için yoksul kesim için etkin olmamaktadır.

“İşsizlik yaklaşımı” puanı ise gelir durumuna göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0,05$)

Tablo 6: Gelir Düzeyine Göre Yoksulluk Sorununa Yönelik Kamu Politikası Algısı Puanlarının Değerlendirilmesi

	Gelir Düzeyi		p
	Yoksul (n=600)	Yüksek gelir (n=300)	
	Ort±SD	Ort±SD	
Hizmetlerin iyileştirilmesine yönelik yaklaşım	2,31±0,91	2,98±0,83	0,001**
Terör yaklaşımı	2,92±0,75	3,65±0,88	0,001**
Etnik ayrımcılık yaklaşımı	3,27±0,68	2,71±0,99	0,001**
İşsizlik yaklaşımı	4,39±0,57	4,37±0,61	0,676

Student t test ** $p<0,01$

4.3. Probit Model Tahmin Sonuçları

Gelir Dağılımına Göre Yoksulluk Sorununa Yönelik Kamu Politikası Algısı alt boyutları olarak saptanan grupların probit model tahmin sonuçları aşağıdaki görüldüğü üzere Tablo 7’deki gibidir.

Tablo 7: Probit Model Tahmin Sonuçları

Metod - Binary Probit (Quadratic hill climbing)				
Gözlem: 900				
	Coefficient	Std. Error	z-Statistic	p
Sabit	0.367249	0.426816	0.860439	0.3895
Hizmetlerin iyileştirilmesine yönelik yaklaşım	-0.348731	0.057781	-6.035385	0.00001***
Terör yaklaşımı	-0.465551	0.061379	-7.584824	0.00001***
Etnik ayrımcılık yaklaşımı	0.488407	0.059437	8.217222	0.00001***
İşsizlik yaklaşımı	0.221479	0.078322	2.827785	0.0047**
Mcfadden R-squared	0.228809	Mean dependent var		0.666667
S.D. dependent var	0.471667	S.E. of regression		0.387226
Akaike info criterion	0.992859	Sum squared resid		134.2001
Schwarz criterion	1.019539	Log likelihood		-441.7868
Hannan-Quinn criter.	1.003051	Deviance		883.5735
Restr. deviance	1145.726	Restr. log likelihood		-572.8628
LR statistic	262.1520	Avg. log likelihood		-0.490874
Prob(LR statistic)	0.000001***			
Obs with Dep=Yüksek gelir	300	Total obs		900
Obs with Dep=Yoksul	600			

*** $p<0,0001$ ** $p<0,01$

Gelir Dağılımına Göre Yoksulluk Sorununa Yönelik Kamu Politikası Algısı alt boyutları olarak saptanan puanlarının PROBIT Model İle İncelemesi yapıldığında; modelin istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı bulunduğunu söyleyebiliriz ($p < 0,001$).

Modele dâhil edilen 4 faktörde istatistiksel olarak anlamlı ve önemli bulunmuştur ($p < 0,01$). Hizmetlerin iyileştirilmesine yönelik yaklaşım puanlarının yoksulluk üzerine etkisi ters yönde saptanmış olup (Coefficient=-0,348) istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı bulunmuştur ($p < 0,01$).

Terör yaklaşımı puanlarının yoksulluk üzerine etkisi de ters yönde saptanmış olup (Coefficient=-0,465) istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı bulunmuştur ($p < 0,01$).

Etnik ayrımcılık yaklaşım puanlarının yoksulluk üzerine etkisi pozitif yönde saptanmış olup (Coefficient=0,488) istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı bulunmuştur ($p < 0,01$).

İşsizlik yaklaşım puanlarının yoksulluk üzerine etkisi pozitif yönde saptanmış olup (Coefficient=0,221) istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0,01$), ancak model içerisinde en düşük etkiye sahip parametre işsizlik yaklaşımı puanı olarak saptanmıştır.

4.4. Logit Model Tahmin Sonuçları

Gelir Dağılımına Göre Yoksulluk Sorununa Yönelik Kamu Politikası Algısı alt boyutları olarak saptanan grupların logit model tahmin sonuçları Tablo 8'deki gibidir.

Tabloya göre gelir Dağılımına Göre Yoksulluk Sorununa Yönelik Kamu Politikası Algısı alt boyutları olarak saptanan puanlarının LOGİT Model İle İncelemesi yapıldığında; modelin istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı bulunduğunu söyleyebiliriz ($p < 0,001$). Modele dâhil edilen 4 faktör de istatistiksel olarak anlamlı ve önemli bulunmuştur.

Hizmetlerin iyileştirilmesine yönelik yaklaşım puanlarının yoksulluk üzerine etkisi ters yönde saptanmış olup (Coefficient=-0,559) istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı bulunmuştur ($p < 0,01$).

Terör yaklaşımı puanlarının yoksulluk üzerine etkisi de ters yönde saptanmış olup (Coefficient=-0,898) istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı bulunmuştur ($p < 0,01$).

Etnik ayrımcılık yaklaşım puanlarının yoksulluk üzerine etkisi pozitif yönde saptanmış olup (Coefficient=0,931) istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı bulunmuştur ($p < 0,01$).

Tablo 8: Logit Model Tahmin Sonuçları

Metod: ML - Binary Logit (Quadratic hill climbing)				
Gözlem: 900				
	Coefficient	Std. Error	z-Statistic	p
Sabit	0.475392	0.733978	0.647692	0.5172
Hizmetlerin iyileştirilmesine yönelik yaklaşım	-0.559523	0.100373	-5.574412	0.00001***
Terör yaklaşımı	-0.898791	0.114124	-7.875586	0.00001***
Etnik ayrımcılık yaklaşımı	0.930783	0.109147	8.527805	0.00001***
İşsizlik yaklaşımı	0.410580	0.137344	2.989416	0.0028**
McFadden R-squared	0.242646	Mean dependent var		0.666667
S.D. dependent var	0.471667	S.E. of regression		0.382306
Akaike info criterion	0.975244	Sum squared resid		130.8115
Schwarz criterion	1.001924	Log likelihood		-433.8597
Hannan-Quinn criter.	0.985436	Deviance		867.7195
Restr. Deviance	1145.726	Restr. Log likelihood		-572.8628
LR statistic	278.0060	Avg. Log likelihood		-0.482066
Prob(LR statistic)	0.0000001**			
Obs with Dep=Yüksek gelir	300	Total obs		900
Obs with Dep=Yoksul	600			

*** $p < 0,0001$ ** $p < 0,01$

SONUÇ

Yoksulluk sorununun giderek arttığı, devlete olan güven duygusunun siyasi nedenlerle de kırılanlaştığı Diyarbakır ilinde, yoksulluk sorununa etkin politikalarla müdahale edilmemesi devlet ve halk arasındaki engelleri arttırmaktadır. Diyarbakır için yoksullukla mücadele konusunda ulusal politikalarla soruna müdahale edilmesi sonuçsuz kalmakta ve yerel politikalara acil ihtiyaç duyulmaktadır.

İlde yoksulluğun boyutlarının ve sebeplerinin daha iyi anlaşılması amacıyla bireylerin soruna yönelik kamu politikaları algısında gelir düzeyinin belirleyiciliğini ölçmek üzere sahaya inilen çalışmanın sonuçları analiz edilmiştir. Anket çalışmasının sonuçları Faktör Analizi ile test edilmiş ve Logit ve Probit Modeller yardımıyla yorumlanmıştır. Faktör Analizine göre anketin 14 maddesinin hizmetlerin iyileştirilmesine yönelik yaklaşım, terör yaklaşımı, etnik ayrımcılık yaklaşımı ve işsizlik yaklaşımı olmak üzere 4 alt boyutu saptanmıştır. Gelir dağılımına göre yoksulluk sorununa yönelik kamu politikası algısı alt boyutları olarak saptanan grupların, hem Logit Model hem de Probit Model tahmin sonuçlarına göre gelir üzerine etkisi benzer sonuçları ortaya çıkarmıştır. Elde edilen sonuçlara göre; hizmetlerin iyileştirilmesine yönelik yaklaşım puanlarının ve terör yaklaşımı puanlarının yoksulluk üzerine etkisi ters yönde saptanmıştır. Etnik ayrımcılık yaklaşım puanlarının ve işsizlik yaklaşım puanlarının yoksulluk üzerine etkisi ise pozitif yönde saptanmıştır.

Dolayısıyla Diyarbakır'da etnik ayrımcılık yapıldığına dair kanı gerçekleşen yoksulluğu azaltıcı kamu politikalarının etkinliğini azaltmaktadır. Sağlık hizmetlerinin, eğitim hizmetlerinin, sosyal faaliyet hizmetlerinin artırılması ilde yoksulluğu azaltıcı yönde etki yaratmamakta, hizmetlerin kalitesini artırıcı politikalara karşı direnç baş göstermektedir. Öte yandan var olan terör olayları nedeniyle ilin geri kalmışlığının yoksulluğu arttırdığı, dolayısıyla terörün bitmesinin yoksulluğu azaltacağı yönündeki düşünce Diyarbakır'da yaşayan kişiler tarafından benimsenmemekte ve terörün yoksulluğu artırıcı etkisine inanılmamaktadır.

Ancak Diyarbakır'da yaşayan bireyler tarafından etnik ayrımcılık yapıldığı düşüncesi var olan yoksulluğun nedeni olarak görülürken, söz konusu olan etnik ayrımcılığı kalkmasının yoksulluğu azaltacağına inanılmaktadır. Aynı şekilde yoksulluğun nedeni olarak görülen işsizliğin de ortadan kalkması durumunda yoksulluğun azalacağı fikri benimsenmektedir. Bu noktadan hareketle politika uygulayıcılar öncelikle etnik ayrımcılık yapıldığına dair kanının değişmesine yönelik politik uygulamalar gerçekleştirerek politik kaygıların giderilmesini sağlamalıdır. İkinci aşamada ise kişilerin ekonomik kaygılarını gidermek üzere yatırımların artmasını sağlayıcı politikalar uygulanmalıdır. Bu noktada ile yönelik yapılan tüm yatırımların öncelikle istihdamı artırıcı nitelikte olması önem kazanmaktadır.

Yoksulluğun birey ve toplum açısından ortaya çıkardığı sonuçlar göz önünde bulundurulunca, yoksulluğu azaltmaya yönelik politikalar sadece yoksulluk üzerinde değil, toplumdaki kurumlar ile toplumdaki diğer sosyal ağları da olumlu olarak besleyecektir. Bu bakımdan makroekonomik dengeyi oluşturmaya yönelik uygulanan para ve maliye politikalarının gelir dağılımında adaleti sağlayıcı politikalarla entegrasyonu önem kazanmaktadır. Bunu gerisinde, ulusal politikaların bölgesel politikalarla desteklenmesi gereği çalışmanın ortaya çıkardığı sonuçlar tarafından da desteklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Comrey, A. L., Lee, H. B. (1992). *A First Course In Factor Analysis*. Hillsdale, Nj: Erlbaum
- Coşkun M. N. (2005) *Türkiye'de Yoksulluk: Bölgesel Farklılıklar Ve Yoksulluğun Profili*. Bölgesel Gelişme Stratejileri Ve Akdeniz Ekonomisi (Edt: Haluk Erilat) Türkiye Ekonomi Kurumu Yayını. Ankara. Ss 181–198
- Eroğlu A. (2009), *Spss Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Asil Yayın Dağıtım. Ankara.
- Frank, R. C., (1971), *Statistics And Econometrics*, Holt, Rinehart And Winston Inc., Austin, Texas
- Giddens A. (2005) *Sosyoloji*. Haz. Cemal Güzel, Aytaç Yayınları, Ankara.

- Griffiths, W. E., R. C. Hill, And G. G. Judge (1993), *Learning And Practicing Econometrics*, New York: John Wiley & Sons, 866 Pages
- Gujarati D. (2001) *Temel Ekonometri*. (Çev: Ü. Şenesen Ve G. G. Şenesen). Literatür Yayıncılık. 2.Baskı. İstanbul
- Çağlayan, E., Güriş, S. (2000). *Ekonometri Temel Kavramlar*. Der Yayınları. İstanbul
- Kaiser H.F. (1958): "The Varimax Criterion For Analytic Rotation İn Factor Analysis." *Psychometrika* 23: 187–200
- Kalaycı Ş.(Ed) (2006) *Spss Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. 2. Baskı. Asil Yayın Dağıtım. Ankara
- Kesici, M. R. (2007) Yoksulluk Şiddet Döngüsünün Sosyal Politika Açısından Analizi. *Çalışma Ve Toplum Dergisi*. Sayı 2. Ss 121–158
- Lewis, O. (1969) The Culture Of Poverty, On Understanding Poverty *Humanities, Social Sciences And Law* Volume 1, Number 1, Pp17-19
- Lıster, R. (2008) A Humman Rights Conceptualisation Of Poverty. *Uluslar Arası Yoksulluk Sempozyumu Bildirileri*. İstanbul. Cilt I Ss 47-56
- Mittelman J. H. (2008) Rethinking Poverty Paradigms. *Uluslar Arası Yoksulluk Sempozyumu Bildirileri*. İstanbul. Cilt I Ss 119–125
- Newbold P. (2000) *İşletme Ve İktisat İçin İstatistik* (Çev) Ümit Şenesen. Mart Matbaacılık. İstanbul.
- Pampel F. C. (2000) *Logistic Regression*. Sage University Paper. Vol.132
- Pindyck R. S., Rubinfeld D. L. (1991), *Econometric Models And Economic Forecasts*. Mcgraw-Hill, Inc., 3rd Edition,
- Özdamar, K. (1999). *Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi*, 2.Bs., Eskişehir, Kaan Kitabevi.
- Tabachnick, B. G, Fideli, L.S. (2001). *Using Multivariate Statistics* (Fourth Edition). Boston: Ally And Bacon.
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların Ölçülmesi Ve Spss İle Veri Analizi*, Ankara:Nobel Yayın Dağıtım.
- World Bank (2000), *Attacking Poverty* (Washington D.C.: World Bank Development Report